

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

THE METHODOLOGY AND EXPERT-FORENSIC MANAGEMENT ORGANIZATION FOR FIGHT AGAINST CRIME

УДК 343.98:001.89(477)

DOI: 10.37025/1992-4437/2021-35-1-7

С. С. Чернявський, доктор юридичних наук, професор,
проректор,

Національна академія внутрішніх справ, м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2711-3828>

0677443745s@gmail.com

В. В. Юсупов, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії

з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології,

Національна академія внутрішніх справ, м. Київ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5216-4144>

yusupov1vv@gmail.com

РОЗВИТОК КРИМІНАЛІСТИЧНИХ НАУКОВИХ ШКІЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Мета статті полягає у висвітленні процесу формування та розвитку криміналістичних наукових шкіл Національної академії внутрішніх справ. **Методологія.** Під час опрацювання матеріалу статті застосовувалися історичний, історіографічний, термінологічний, системно-структурний, формально-логічний, порівняльно-правовий і статистичний методи. **Наукова новизна.** Обґрунтовано, що осередком розвитку криміналістичних наукових шкіл у Національній академії внутрішніх справ є кафедра криміналістики. Систематизовано та висвітлено основні напрями досліджень криміналістичних наукових шкіл Національної академії внутрішніх справ. Доведено, що криміналістичні школи Національної академії внутрішніх справ розвиваються на основі започаткування двох наукових векторів – інноваційні дослідження нетрадиційних слідів злочину (школа професора М. В. Салтєвського) та удосконалення слідчої діяльності й методик розслідування кримінальних правопорушень на підставі вивчення тактики злочинців, сучасних досягнень науки і техніки (школа професора В. П. Бахіна). Засвідчено наукові зв'язки криміналістичних шкіл Національної академії внутрішніх справ з іншими криміналістичними школами та центрами науково-дослідних установ, закладів вищої освіти, правоохоронних органів. **Висновки.** Унаочнено роль керівників кафедр і провідних професорів Національної академії внутрішніх справ у започаткуванні криміналістичних наукових шкіл. Окреслено основні напрями досліджень криміналістичних наукових шкіл Національної академії внутрішніх справ. Констатовано в результаті узагальнення доробку криміналістичних наукових шкіл академії та розкриття його значення у розвитку юридичної науки і освіти в Україні, що криміналістичний науковий осередок Національної академії внутрішніх справ робить вагомий внесок у розвиток юридичної науки і освіти, сприяє формуванню високого рівня професіоналізму правоохоронців та юристів, забезпечує єдність правозастосовної практики й освітньо-наукової діяльності у закладі вищої освіти.

Ключові слова: наукова школа; криміналістична наукова школа; кафедра криміналістики; Національна академія внутрішніх справ; криміналістика; судова експертиза.

Вступ

Свій столітній ювілей 2021 р. відзначає Національна академія внутрішніх справ (НАВС) – провідний заклад вищої освіти в системі МВС України.

Сьогодні НАВС здійснює підготовку здобувачів ступенів вищої освіти «бакалавр» і «магістр»

за спеціальностями «Право», «Правоохоронна діяльність» і «Психологія», «магістр» за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування», а також «доктор філософії» і «доктор наук» за науковими спеціальностями «Право», «Психологія» та «Філософія».

Історія становлення академії бере свій відлік із започаткування 11 червня 1921 р. місцевих курсів міліціонерів Харківської губернської міліції. За рік на базі цих курсів створено Школу старшого командного складу робітничо-селянської міліції УСРР. На засіданні Ради народних комісарів УСРР 25 грудня 1922 р. ухвалено рішення про реорганізацію школи міліції у Всеукраїнську школу та взяття її на державне забезпечення. На підставі цього рішення наказом по міліції і карному розшуку УСРР від 23 жовтня 1923 р. школу перейменовано у Всеукраїнську школу міліції і карного розшуку. Навчальний заклад набув статусу республіканського і почав готувати старший командний склад для органів міліції всієї України. Передислоковано Всеукраїнську школу з Харкова до Києва 1925 р. (*Etapy rozvytku Natsionalnoi akademii*, 2016; *History of National Academy*, 2021).

Із 1936 р. вона отримала нову назву – Школа старшого начальницького складу робітничо-селянської міліції імені В. А. Балицького, за рік – Київська школа удосконалення начальницького складу робітничо-селянської міліції. У такому статусі функціонувала до літа 1941 р. Згодом зазнала реорганізації і перейменувань: наказом МВС СРСР від 20 серпня 1956 р. організовано Київську спеціальну середню школу міліції МВС СРСР; 11 квітня 1960 р. створено Вищу школу МВС УРСР; 1962 р. зі зміною назви Міністерства школи перейменовано у Вищу школу Міністерства охорони громадського порядку УРСР; 1968 р. – у Київську вищу школу МВС СРСР (*Etapy rozvytku Natsionalnoi akademii*, 2016; *History of National Academy*, 2021).

Після проголошення незалежності України 1991 р. навчальний заклад став Київською вищою школою МВС України, 1992 р. на його базі створено Українську академію внутрішніх справ. Указом Президента України у грудні 1996 р. їй надано статус Національної.

Приєднання України у травні 2005 р. до Болонського процесу зумовило необхідність перебудови системи навчальних закладів вищої освіти, зокрема й відомчих. У зв'язку з цим академію згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2005 р. реорганізовано в Київський національний університет внутрішніх справ, а розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. «Про реорганізацію деяких вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ» – в Національну академію внутрішніх справ (*Etapy rozvytku Natsionalnoi akademii*, 2016; *History of National Academy*, 2021).

Мета й завдання дослідження

Мета статті – висвітлити процес формування

та розвитку криміналістичних наукових шкіл Національної академії внутрішніх справ.

Для досягнення цієї мети потрібно:

унаочнити роль керівників кафедр і провідних професорів Національної академії внутрішніх справ у започаткуванні криміналістичних наукових шкіл;

окреслити основні напрями досліджень криміналістичних наукових шкіл НАВС;

узагальнити доробок криміналістичних наукових шкіл академії та розкрити його значення у розвитку юридичної науки і освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу

За час існування академія здобула статус провідного відомчого закладу вищої освіти, має поважний авторитет серед вітчизняних закладів вищої освіти юридичного профілю, активно співпрацює на міжнародному рівні за освітнім і науковим напрямами. В освітнянських колах НАВС широко відома як базовий заклад вищої освіти з підготовки та підвищення кваліфікації нової генерації поліцейських-криміналістів і судових експертів, флагман у створенні практично орієнтованих навчально-тренувальних полігонів, кабінетів і лабораторій за найсучаснішими напрямами кібербезпеки та цифрової криміналістики. Надзвичайно вагомий і творчий доробок кафедралів різних поколінь – представників потужних криміналістичних наукових шкіл.

У межах формування кадрів вищої кваліфікації, що становить один із виявів поєднання наукової та практичної складової освітнього процесу, ще в Київській вищій школі МВС СРСР 1983 р. уперше створено спеціалізовану вчену раду із захисту кандидатських дисертацій за спеціальностями 12.00.02, 12.00.08, 12.00.09. Убачається символічним, що в цій спеціалізованій ученій раді перший захист дисертації відбувся за спеціальністю 12.00.09 «Кримінальний процес; судоустрій; прокурорський нагляд; криміналістика» (А. О. Єрохін «Розслідування розкрадань у системі матеріально-технічного забезпечення (за матеріалами УРСР)»), при цьому як опонент виступав відомий учений-криміналіст Р. С. Белкін (Ishchenko, A. V., Karpov, & Kondratiev, 2002, s. 14).

Отже, одним із пріоритетних напрямів розвитку навчального закладу стало розроблення проблем криміналістики як науки, навчальної дисципліни, а також практичної діяльності з протидії злочинності.

Осередок криміналістичних наукових шкіл формувався на кафедрі криміналістики, яку створено у Вищій школі Міністерства охорони громадського порядку УРСР 1964 р. (*Istorychna dovidka*, 2021). За понад півстолітню історію функціону-

вання кафедри її очільники та працівники стали видатними вченими, досвідченими юристами, заслуженими педагогами з вагомим практичним досвідом. Без перебільшення неоціненний внесок у становлення та розвиток криміналістики вчених із міжнародним визнанням: М. В. Салтевського, В. П. Бахіна, Є. Д. Лук'янчикова, В. С. Кузьмічова, А. В. Іщенко, В. К. Весельського, П. Д. Біленчука (in particular, Cherniavskiy, & Yusupov, 2017; Kliuiev, 2017; Shevchuk, 2017; Yusupov, & Antoshchuk, 2019; Chornous, 2019). Ці неординарні постаті спромоглися заснувати власні криміналістичні школи, науково збагатили напрями наукових пошуків родоначальників академічної науки.

Михайло Васильович Салтевський

Зокрема, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки М. В. Салтевський 1971 р. був призначений керівником кафедри криміналістики, до складу якої входило вісім досвідчених працівників-правоохоронців.

Михайло Васильович уперше в системі

МВС розробив програмовані завдання для навчання криміналістики, чому присвячено його праці: «Криміналістическая техника» (1967), «Криміналістическая техника и тактика» (1973). М. В. Салтевський очолював міжвузівську програму розроблення й використання технічних засобів в освітньому процесі в системі вишів МВС СРСР. Учений видав унікальний на той час «Специализированный курс криміналістики (для слухачей вузів МВД ССРСР, обучающихся на базе среднего специального юридического образования)» (1987). У період роботи в Київській вищій школі МВС М. В. Салтевський започаткував нові напрями у вітчизняній криміналістиці: одорологічні, акустичні дослідження; використання в розкритті злочинів слідів пам'яті та часових відносин. За цими науковими напрямами під його керівництвом та консультуванням захищено п'ять кандидатських і дві докторські дисертації (В. М. Мешков, М. М. Лисов), розроблено методики акустичного дослідження звукових слідів, збирання і використання запахів слідів, які отримали загальне визнання, зокрема й за кордоном.

Іншим науковим напрямом професора М. В. Салтевського стала винахідницька діяльність у галузі криміналістичної техніки. Він розробив низку методик дослідження речових доказів, новий метод вимірювальної фотографії та ідентифікації звукозаписувальних пристроїв, сконструював судово-метричний фотоапарат

ФСМ-1. Запатентував нові криміналістичні засоби і методи й отримав три авторські свідоцтва на винаходи: фотоапарат судово-метричний (1972), спосіб ідентифікації магнітофонів (1977), методика криміналістичної ідентифікації людини за фізичними параметрами мовних сигналів (1989) (Cherniavskiy, & Yusupov, 2017).

Основним доробком криміналістичної наукової школи професора М. В. Салтевського є підручники, посібники та інші видання: «Криміналістическая техника и тактика: программированные задания» (1973); «Судебная фотография и кинематография в деятельности органов внутренних дел» (1974); «Криміналістическая одорология (Работа с запахowymi следами)» (1976); «Собирание криміналістической информации техническими средствами на предварительном следствии» (1980); «Методика идентификации говорящего по параметрам спектральных переходов речевых сигналов с помощью специального вычислительного комплекса (СВИК)» (1980, у співавторстві); «Современные возможности исследования голоса человека в криміналістической практике» (1982, у співавторстві); «Запахові сліди у слідчій практиці» (1992, у співавторстві); «Криміналістическая фотография, кинематография и видеозапись в правоохранительной деятельности» (1993, у співавторстві); «Звуковые следы – новый источник доказательственной информации» (1995); «Криміналістика. В современном изложении юристов» (1996, 1997); «Криміналістика» (1996); «Криміналістика: підручник»: у 2 ч. (1999, 2001); «Криміналістика (у сучасному викладі)»: підручник (2005, 2006, 2008) та ін.

Отже, у міліцейському виші на кафедрі криміналістики Михайло Васильович створив потужний науковий осередок. Сформувалася криміналістична школа професора М. В. Салтевського, а головними напрямами наукового пошуку стали: одорологічні, акустичні дослідження; використання в розкритті злочинів слідів пам'яті та часових відносин; розроблення методик акустичного дослідження звукових слідів, збирання і використання запахів слідів; основи методики відеофоноскопичних досліджень.

Власну наукову школу на кафедрі криміналістики Київської вищої школи МВС СРСР створив Володимир Петрович Бахін, який її очолював у 1979–1985 рр., а в 1996–2000 рр. обіймав посаду професора цієї кафедри.

Головними напрямами наукових інтересів

Володимир Петрович Бахін

сів Володимира Петровича, доктора юридичних наук, професора, академіка Міжнародної слов'янської академії наук, лауреата почесної медалі Р. С. Белкіна стали питання вивчення слідчої практики й удосконалення криміналістичної тактики. Саме цьому присвячено докторську дисертацію В. П. Бахіна – «Следственная практика: проблемы изучения и совершенствования» (1991).

Наукова школа професора В. П. Бахіна поєднує 11 докторів (В. С. Кузьмічов, А. В. Іщенко, Є. Д. Лук'янчиков, В. В. Лисенко, Н. С. Карпов, П. В. Цимбал, С. С. Чернявський, Л. І. Аркуша, І. В. Гора, В. А. Колесник, Г. П. Власова) та понад 30 кандидатів юридичних наук. Більшість із цих учених працювали або працюють у НАВС, далі розвиваючи криміналістичну наукову школу В. П. Бахіна. Вони виступають консультантами докторських і науковими керівниками кандидатських дисертацій, успішно захищених у спеціалізованих учених радах. Так, під консультуванням професора В. С. Кузьмічова захистили докторські дисертації Ю. М. Чорноус, І. В. Пиріг, професора Є. Д. Лук'янчикова – К. О. Чаплинський, О. В. Таран та ін.

Доробок наукової школи В. П. Бахіна становить велику кількість підручників, монографій, посібників, енциклопедій, патентів на винаходи тощо. Зокрема: «Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002 гг.)» (2002); «Огляд місця події при розслідуванні окремих видів злочинів» (2005, у співавторстві); «Тактика – профессионализм и мастерство при общении» (2006); «Тактика преступников. Тактические приемы противодействия преступников следствию» (2009); «Энциклопедия судебной экспертизы» (2013, у співавторстві); «Мастерство раскрытия преступлений» (2014, у співавторстві) й ін.

Головними напрямками наукового пошуку криміналістичної школи професора В. П. Бахіна є проблеми загальної теорії криміналістики, наукового забезпечення оптимізації розслідування, криміналістичної методики, вивчення тактики злочинної діяльності.

Перший учень В. П. Бахіна, який захистив докторську дисертацію («Слідча діяльність: сутність,

Володимир Сергійович
Кузьмічов

принципи, криміналістичні прийоми та засоби здійснення», 1996 р.), – Володимир Сергійович Кузьмічов очолював кафедру криміналістики НАВС України в 1996–2004 рр., а з 2009 до 2012 р. обіймав посаду професора кафедри.

В. С. Кузьмічов – доктор юридичних наук,

професор, заслужений юрист України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

Як керівник кафедри криміналістики Володимир Сергійович, розуміючи важливість поєднання теоретичних знань із практичними навичками в підготовці курсантів і слухачів академії, доклав чимало зусиль для створення першого в Україні відомчого музею криміналістики, офіційно зареєстрованого 2001 р. Упродовж тривалого часу опікувався зібранням цікавих експонатів, пов'язаних із розкриттям злочинів, висвітленням наукових досягнень у галузі криміналістики. Музей виконував функції науково-дослідного і навчально-практичного комплексу, а згодом став основою формування багатофункціонального музею Міністерства внутрішніх справ України.

Кафедра криміналістики за період його керівництва перетворилася на науковий осередок криміналістичної науки. До освітнього процесу залучалися досвідчені вчені та практики. Особистим прикладом він демонстрував високу педагогічну майстерність, блискуче читав лекції, проводив семінарські та практичні заняття, щиро спілкувався з аудиторією.

Професор В. С. Кузьмічов став засновником нового підходу у викладанні курсу криміналістики, орієнтованого на кращий зарубіжний досвід (переважно європейських держав), що дозволило на високому професійному рівні готувати фахівців і для інших країн.

До того ж Володимир Сергійович – один з авторів винаходу окремого напрямку судової балістики.

Власні та наукові напрацювання учнів професора В. С. Кузьмічов представляв Координаційному бюро з проблем криміналістики, судової експертизи і юридичної психології Національної академії правових наук України, Раді державної безпеки і внутрішніх справ Державної атестаційної комісії України, секретаріату Верхової Ради України, у складі яких він працював. Володимир Сергійович очолював Київське обласне відділення Міжнародного конгресу криміналістів, що сприяло поширенню здобутків наукової школи на міжнародному рівні. Його ім'я та авторитет визнані й за межами України, він був членом спеціалізованих учених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій у провідних закладах вищої освіти України та інших держав – Бакинського державного університету (Азербайджан), Державного університету Молдови.

Наукова школа Володимира Сергійовича складається з двох докторів (Ю. М. Чорноус, І. В. Пиріг) і понад 20 кандидатів юридичних наук. Численний доробок становлять підручники, посібники, монографії, інші видання, зокрема: «Кри-

міналістичний аналіз розслідування злочинів» (2000); «Криміналістика» (2001, у співавторстві); «Слідча діяльність: характеристика та напрями удосконалення» (2005, у співавторстві); «Алібі у розкритті злочинів» (2007, у співавторстві); «Компроміс на досудовому слідстві (криміналістичний аспект)» (2007, у співавторстві); «Розслідування злочинів: міжнародне і національне законодавство. Теорія і практика» (2008, у співавторстві) та ін.

Головними напрямками наукового пошуку криміналістичної школи професора В. С. Кузьмічова є методологічні засади криміналістики, проблеми слідчої діяльності, розроблення та удосконалення криміналістичних засобів і методів; удосконалення методик розслідування окремих видів злочинів; питання міжнародного співробітництва.

Андрій Володимирович
Іщенко

Послідовником наукової школи професора В. П. Бахіна був й Андрій Володимирович Іщенко, який після навчання в ад'юнктурі обіймав посади викладача (1982–1985), професора кафедри криміналістики (1996–1998, 2004–2009, 2010–2019). А. В. Іщенко став першим начальником кафедри

криміналістичних експертиз слідчо-криміналістичного факультету академії – першої не лише в Україні, а й в Європі кафедри криміналістичних експертиз, яку він очолював у період 1992–1994 рр. (Yusupov, & Antoshchuk, 2019, s. 97).

Андрій Володимирович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, академік Міжнародної слов'янської академії наук, член Київського обласного відділення Міжнародної громадської організації «Конгрес криміналістів».

А. В. Іщенко 1997 р. успішно захистив докторську дисертацію на тему «Методологічні та організаційні проблеми розвитку криміналістичних наукових досліджень». Це був один із напрямів досліджень його наукової школи. Іншими стали проблеми криміналістичного й оперативно-розшукового забезпечення практики протидії злочинності, формування криміналістичних рекомендацій розслідування окремих видів злочинів.

Наукова школа професора складається з п'яти докторів і 21 кандидата юридичних наук. А. В. Іщенко був консультантом докторських дисертацій Л. Д. Удалової «Теоретичні засади отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України» (2007), Д. Й. Никифорчука «Теоретичні і організаційні основи протидії незакон-

ному обігу наркотичних засобів оперативними підрозділами міліції» (2009), В. Г. Хахановського «Теорія і практика криміналістичної інформатики» (2011), О. І. Мотляха «Інструментальна діагностика достовірності вербальної інформації та використання її результатів у кримінальному провадженні» (2014), В. В. Юсупова «Криміналістика в Україні у XX – на початку XXI ст. (історико-теоретичне дослідження)» (2019).

Особливе місце серед досліджень професора А. В. Іщенка посідає розроблення історичних проблем розвитку криміналістики. Яскравим продовженням цього напрямку є друге видання Літопису криміналістики (Київ, 2021) українською мовою, над яким два роки після смерті Вчителя наполегливо працювали учні та послідовники.

Літопис криміналістики,
Київ, 2021

Професор А. В. Іщенко був членом спеціалізованих учених рад із захисту докторських дисертацій НАВС, очолював одну із них. Як представник знаної криміналістичної наукової школи був членом спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ, Класичному приватному університеті, Львівському національному університеті імені Івана Франка, Національній академії Служби безпеки України, Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського, Львівському державному університеті внутрішніх справ, Харківському національному університеті внутрішніх справ. Криміналістична наукова школа А. В. Іщенка дістала визнання й за кордоном, він був членом спеціалізованих учених рад із захисту докторських і кандидатських дисертацій Бакинського і Тбіліського державних університетів.

Доробок наукової школи професора А. В. Іщенка становлять численні криміналістичні видання: «Библиографический указатель диссертаций по криминалистике» (1989, у співавторстві); «Проблеми розвитку наукових досліджень у галузі судової експертизи» (1995, у співавторстві); «Методологічні проблеми криміналістики» (1997); «Наукове забезпечення протидії злочинності» (2002, у співавторстві); «Засоби і методи виявлення вибухових речовин та пристроїв у боротьбі з тероризмом» (2005, у співавторстві); «Криміналістичне забезпечення розшуку безвісно відсутніх осіб» (2005, у співавторстві); «Теорія і практика криміналістичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів»

(2007, у співавторстві); «Календарь криминалиста» (2010, у співавторстві); «Криміналістика»: підручник (2015, 2020, у співавторстві); «Криміналістика: мультимедійний підручник, програмний продукт» (2016, у співавторстві); «Летопись криминалистики: даты, факты, имена» (2016); «The basics of criminalistics: Educational manual» (2018, у співавторстві); «Літопис криміналістики» (2021, у співавторстві) тощо.

Головними напрямами наукового пошуку криміналістичної школи професора А. В. Іщенка є методологічні проблеми криміналістики і судової експертології; історія криміналістики; криміналістичне забезпечення практики боротьби зі злочинністю; наукове забезпечення криміналістичних досліджень; методика розслідування окремих видів злочинів.

Євген Дмитрович
Лук'янчиков

Доктор юридичних наук, професор Євген Дмитрович Лук'янчиков очолював кафедру криміналістики Української академії внутрішніх справ у 1985–1993 рр.

У сфері наукових інтересів професора Є. Д. Лук'янчикова актуальні питання криміналістики, кримінального процесу, оперативно-розшукової діяльності. Вивчення комплексних проблем, що створюють інформаційне поле для розкриття кримінальних правопорушень, дозволило Євгену Дмитровичу 2005 р. успішно захистити докторську дисертацію на тему «Інформаційне забезпечення розслідування злочинів (правові і тактико-криміналістичні аспекти)». У його науковій школі два доктори юридичних наук (К. О. Чаплинський, О. В. Таран) і понад 25 кандидатів наук. Деякі з них (В. І. Галаган, В. Г. Дрозд, Д. Б. Сергеева) з часом захистили докторські дисертації.

Є. Д. Лук'янчиков багаторазово брав участь у роботі спеціалізованих учених рад із захисту кандидатських і докторських дисертацій НАВС, Академії адвокатури України, Класичного приватного університету, Університету державної фіскальної служби України. У 2010 р. був головою спеціалізованої вченої ради в Академії управління Міністерства внутрішніх справ України. Тривалий час виконував обов'язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради в НАВС.

Доробок наукової школи професора Є. Д. Лук'янчикова становлять понад півтисячі видань, зокрема: «Тактические основы расследования преступлений» (1989, у співавторстві); «Особенности расследования преступлений несовершеннолет-

них» (1990); «Пред'явления для впізнання» (1998, у співавторстві); «Криминалистическая идентификация объектов по следам памяти» (1998); «Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів» (2005); «Негласні слідчі (розшукові) дії та їх класифікація» (2013, у співавторстві); «Криміналістика»: підручник (2020, у співавторстві) та ін.

Головні напрями пошуку наукової школи професора Є. Д. Лук'янчикова: питання криміналістичного та інформаційного забезпечення розслідування злочинів; тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій і проблеми методики розслідування злочинів.

Віктор Казимирович Весельський обіймав посаду начальника кафедри криміналістики та судової медицини НАВС у період 2004–2015 рр., після виходу на пенсію – професора цієї кафедри (2015–2016 рр.).

Віктор Казимирович
Весельський

Професор В. К. Весельський створив власну криміналістичну школу і зробив вагомий внесок у підготовку науково-педагогічних кадрів. Під час його роботи на кафедрі майже 150 ад'юнктів і здобувачів захистили кандидатські дисертації. Серед напрямів його наукових інтересів – проблеми криміналістичної тактики (основи тактики слідчих дій, сучасні проблеми допиту, слідчого огляду, призначення й проведення судових експертиз) і методики розслідування окремих видів злочинів (удосконалення протидії найбільш суспільно небезпечним, складним і резонансним злочинам: торгівлі людьми, кіберзлочинності, наркобізнесу). Його наукова школа складається з понад 30 учнів – кандидатів юридичних наук.

В. К. Весельського систематично долучали до розроблення пропозицій щодо вдосконалення вітчизняної правової системи в галузі судово-експертної діяльності, розкриття, розслідування злочинів і запобігання їм, реформування кримінального процесуального законодавства. Професор входив до складу вченої ради НАВС, науково-методичної секції та науково-методичної ради академії. Був членом спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій Університету державної фіскальної служби України.

Доробок наукової школи В. К. Весельського становить велика кількість публікацій і зареєстрованих об'єктів інтелектуальної власності: «Сучасні проблеми допиту (процесуальні, організаційні й тактичні аспекти)» (1999); «Торгів-

ля людьми в Україні (проблеми розслідування)» (2007, у співавторстві); «Методика розкриття та розслідування завідомо неправдивого повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності»: науковий твір (2011, у співавторстві); мультимедійний підручник «Криміналістика»: програмний продукт» (2016, у співавторстві); «Розслідування окремих видів злочинів» (2017, у співавторстві) та ін.

Головні напрями пошуку наукової школи професора В. К. Весельського: питання тактики проведення слідчих (розшукових) дій, методики розслідування окремих видів злочинів.

Петро Дмитрович
Біленчук

Кандидат юридичних наук, доцент Петро Дмитрович Біленчук очолював кафедру криміналістики НАВС України в 1993–1996 рр.

Досвідчений практик Петро Дмитрович цікаво проводив навчальні заняття, уміло згуртував колектив науковців.

Його наукова школа складається з 11 кандидатів юридичних наук, яких він підготував. Напрями наукової діяльності: криміналістика, засоби пізнання у сфері судочинства, конституційне, банківське, страхове, біржове, конкурентне, податкове, екологічне, муніципальне, інформаційно-комунікаційне та кримінальне право, нейробіоніка, криміналістична кібернетика, інформатика та системологія, електронні інформаційні та комп'ютерні технології.

П. Д. Біленчук є автором нових напрямів вітчизняної юридичної науки: засоби пізнання у сфері судочинства; судова антропологія та комп'ютерна психофізіологічна діагностика і прогнозування поведінки людини у сфері судочинства.

Доробок наукової школи Петра Дмитровича становить значна кількість підручників, монографій, патентів, раціоналізаторських пропозицій, законопроектів і проектів підзаконних нормативно-правових актів. Це, зокрема: раціоналізаторські пропозиції «Следственно-оперативный одорологический чемодан» (1985); «Линейка криминалистическая топографическая» (1987); патент на промисловий зразок «Трафаретна лінійка слідчого «Лінійка-С» (1998); «Комп'ютерні злочини: соціально-правові і кримінологічно-криміналістичні аспекти» (1994, у співавторстві); «Проведення судових експертиз» (1996, у співавторстві); «Криміналістика» (1997); «Процесуальні та криміналістичні проблеми дослідження обвинуваченого» (1999); «Правова деонтологія»: підручник (1999, у співавторстві); «Балістика: криміналі-

стичне вогнестрільне зброезнавство»: підручник (2003, у співавторстві); «Зброезнавство: правові основи обігу вогнестрільної зброї» (2004, у співавторстві); «Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів» (2007, у співавторстві); мультимедійний підручник «Криміналістика»: програмний продукт» (2008, у співавторстві); «Систематизація засобів пізнання у сфері кримінального судочинства: традиційна та сучасна» (2012); «Правове і криміналістичне забезпечення протидії ядерному тероризму» (2017, у співавторстві); «Криміналістичне документування огляду місця події: методи, засоби, технології» (2019, у співавторстві).

Головні напрями пошуку наукової школи П. Д. Біленчука: актуальні питання криміналістичного забезпечення розслідування злочинів із залученням знань інших наук (кібернетики, інформатики, нейробіоніки тощо); ядерна і цифрова криміналістика.

Криміналістичне забезпечення протидії кіберзлочинності становить напрям досліджень наукової школи професора Валерія Георгійовича Хахановського, учня професора А. В. Іщенка.

Валерій Георгійович
Хахановський

В. Г. Хахановський – доктор юридичних наук, професор, лауреат премії імені Ярослава Мудрого, професор кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки НАВС. Науковий ступінь доктора юридичних наук здобув 2012 р. за результатами захисту дисертації на тему «Теорія і практика

криміналістичної інформатики». Підготував п'ять кандидатів юридичних наук, нині здійснює наукове керівництво чотирма здобувачами наукового ступеня кандидата наук, є консультантом здобувача наукового ступеня доктора юридичних наук.

Пріоритетом у дослідженнях наукової школи професора В. Г. Хахановського є розвиток криміналістичних знань, які допоможуть правоохоронцям розуміти ключові положення електронних (цифрових) доказів, чітко формулювати запитання експертам, операторам і провайдерам для отримання інформації, необхідної під час розслідування кіберзлочинів, дотримуватися правил збирання та зберігання носіїв комп'ютерної інформації.

В. Г. Хахановський понад 35 років працює за напрямом інформаційної безпеки та протидії кіберзлочинам, є членом спеціалізованих учених рад із захисту докторських дисертацій НАВС та Університету державної фіскальної служби України.

У доробку наукової школи численні публікації, зокрема: «Проблеми теорії і практики криміналістичної інформатики» (2010); «Інформаційне забезпечення органів внутрішніх справ» (2015, у співавторстві); «Інформаційні технології в правозастосовній практиці» (2015, у співавторстві); «Система інформаційно-аналітичного забезпечення правоохоронних органів в умовах електронного урядування» (2018, у співавторстві); «Науково-практичний коментар Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» (2019, у співавторстві); «Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях» (2020, у співавторстві), а також зареєстровані об'єкти права інтелектуальної власності: програмний продукт «Посібник «Інформаційне право» (2008); комп'ютерна програма «Експертна система пошуку серійного вбивці» (2009); програмний продукт «Мультимедійний навчальний комплекс «Криміналістична інформатика» (2010) та ін.

Головними напрямками досліджень наукової школи професора В. Г. Хахановського є: криміналістична інформатика; інформаційне право; криміналістичне дослідження засобів та матеріалів відеозапису; інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності; інформаційна безпека, кібербезпека та захист інформації; особливості розслідування кіберзлочинів.

Олег Володимирович
Рибальський

Послідовником професора М. В. Салтевського з розроблення проблемних питань судової акустики є головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології НАВС Олег Володимирович Рибальський.

Олег Володимирович – доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії, заслужений професор НАВС.

Науковий ступінь доктора технічних наук йому присуджено за спеціальністю «Системи захисту інформації» 2006 р.

Знаний фахівець у галузі криміналістичної техніки, фоноскопичних досліджень, він пройшов шлях від слюсаря-складальника до начальника конструкторського бюро, головного конструктора низки виробів спеціального призначення, серед яких апарати аналогового, модуляційного та цифрового запису. За розроблення та впровадження у серійне виробництво одного з таких виробів, призначеного

для точного запису аналогових сигналів у цифровій формі, удостоєний звання лауреата Державної премії УРСР у галузі науки і техніки (1989).

У своїх публікаціях О. В. Рибальський проблеми розроблення нової методології, методів і засобів проведення експертиз складних технічних об'єктів, зокрема матеріалів і засобів аналогового та цифрового відеозвукозапису, розглядав як аспект захисту правоохоронних органів від дезінформації.

Олег Володимирович є засновником нового наукового напрямку побудови методів і засобів експертних досліджень апаратури та матеріалів відеозвукозапису, який ґрунтується на використанні властивостей паразитних параметрів апаратури запису. На цій основі створив теорію виявлення слідів цифрового оброблення фонограм, де вперше показав джерела та механізми виникнення і виділення ідентифікаційних ознак апаратури цифрового звукозапису з цифрових фонограм та ознак їх оброблення. Уперше в 2006 р. довів фрактальність структури сигналів, зафіксованих на цифрових фонограмах, змінність цієї структури за цифрового оброблення та запропонував використовувати ці властивості в експертизі матеріалів та апаратури цифрового звукозапису.

На розвиток цих теоретичних положень створено низку експертних методик (внесено до Реєстру методик проведення судових експертиз Міністерства юстиції України) та інструментів, співавтором яких є Олег Володимирович.

Професор має власну наукову школу, до якої належать п'ять кандидатів наук, яких підготував учений, та інші науковці, які провадять дослідження у сфері судової акустики. О. В. Рибальський понад 50 років працює за фахом. Бере активну участь у підготовці експертів-фоноскопистів – постійно входить до складу експертно-кваліфікаційних комісій з атестації експертів у науково-дослідних інститутах судових експертиз Міністерства юстиції та Державному науково-дослідному експертно-криміналістичному центрі МВС України.

Нині є членом спеціалізованих учених рад із захисту докторських дисертацій НАВС за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, а також Одеського національного політехнічного університету за спеціальністю 05.13.21 – системи захисту інформації.

Доробок наукової школи О. В. Рибальського становлять науково-методичні роботи, підручники, монографії, курси лекцій, понад 30 авторських свідоцтв СРСР і патентів України на винаходи. Це, зокрема: «Современные методы проверки аутентичности магнитных фонограмм в судебной-акустической экспертизе» (2003, у співав-

торстві); «Застосування вейвлет-аналізу для виявлення слідів цифрової обробки аналогових і цифрових фонограм у судово-акустичній експертизі» (2006); «Зберігання, підготовка й порядок надання матеріалів та засобів відеозвукозапису на експертизу» (2010, у співавторстві); «Особливості прояву слідів цифрової обробки аналогових і цифрових фонограм та методика їх виявлення» (2010) та ін.

Головні напрями пошуків наукової школи професора О. В. Рибальського становлять проблеми судової та криміналістичної експертизи, пов'язані зі створенням та застосуванням експертного інструментарію, призначеного для проведення експертиз складних технічних об'єктів, зокрема матеріалів та засобів цифрового відеозвукозапису.

Сьогодні в НАВС, крім тих, що активно розвиваються, формуються й нові наукові школи. Праксеологічні проблеми правозастосовної практики становлять основу досліджень наукової школи професора С. С. Чернявського (6 докторів і 15 кандидатів юридичних наук); криміналістичне забезпечення протидії злочинності – професора Ю. М. Черноус (11 кандидатів юридичних наук); питання історії розвитку криміналістики та сучасних методик розслідування кримінальних правопорушень – доктора юридичних наук В. В. Юсупова (5 кандидатів юридичних наук).

Загалом лише з часу проголошення незалежності України у криміналістичних школах НАВС підготовлено 28 докторів і понад 220 кандидатів юридичних наук.

На основі узагальнення результатів досліджень наукових шкіл академії підготовлено та видано серію аналітичних і методичних праць, коментарів і підручників, зокрема іноземною мовою. Розгорнуто розроблення унікальних приладів і технологій у галузі спеціальної та криміналістичної техніки і тактики, судової медицини, що отримали належне визнання на державному рівні, засвідчені охоронними документами на об'єкти інтелектуальної власності, серед яких десятки патентів й авторських свідоцтв.

Учені-криміналісти НАВС мають творчі та дружні стосунки практично з усіма колективами кафедр криміналістики, кримінального права, кримінального процесу, оперативного-розшукової діяльності провідних вітчизняних закладів вищої освіти юридичної спрямованості, а криміналістичні наукові школи розвивають тісні наукові зв'язки з провідними криміналістичними центрами Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Національного університету «Одеська юридична академія», Національної академії Служби безпеки України,

Харківського національного університету внутрішніх справ, Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, Львівського державного університету внутрішніх справ, Одеського державного університету внутрішніх справ, Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Академії адвокатури України, Університету державної фіскальної служби України та інших освітніх закладів як України, так і іноземних держав.

Практична складова наукових досліджень поглиблюється спільною роботою науковців-криміналістів академії із судовими експертами, слідчими й іншими працівниками правоохоронних органів, а саме: науково-дослідними інститутами судових експертиз Міністерства юстиції, підрозділами Експертної служби МВС, Головним слідчим управлінням, Департаментом вибухотехнічної служби та іншими структурними підрозділами Національної поліції, Національним антикорупційним бюро, Державним бюро розслідувань тощо.

Наукова новизна

Обґрунтовано, що осередком розвитку криміналістичних наукових шкіл у Національній академії внутрішніх справ є кафедра криміналістики (нині – кафедра криміналістики та судової медицини). Систематизовано та висвітлено основні напрями досліджень криміналістичних наукових шкіл Національної академії внутрішніх справ. Доведено, що криміналістичні школи НАВС розвиваються на основі започаткування двох наукових векторів – інноваційні дослідження нетрадиційних слідів злочину (школа професора М. В. Салтєвського) та удосконалення слідчої діяльності й методик розслідування кримінальних правопорушень на підставі вивчення тактики злочинців, сучасних досягнень науки і техніки (школа професора В. П. Бахіна). Засвідчені наукові зв'язки криміналістичних шкіл Національної академії внутрішніх справ з іншими криміналістичними школами та центрами науково-дослідних установ, закладів вищої освіти, правоохоронних органів.

Висновки

1. Доведено за допомогою унаочнення ролі керівників кафедр і провідних професорів Національної академії внутрішніх справ тезу, що «початком наукової школи стає певна особа, зі специфічним набором особистісних та професійних якостей – лідер наукової школи» (Ishchenko, D. A., 2013, s. 146).

2. Окреслено основні напрями досліджень криміналістичних наукових шкіл НАВС, які охоплюються двома науковими векторами, започат-

кованими школою професора М. В. Салтевського і школою професора В. П. Бахіна.

3. Констатовано в результаті узагальнення досліджень криміналістичних наукових шкіл академії та розкриття його значення у розвитку юридичної науки і освіти в Україні, що криміналістичний

науковий осередок НАВС робить вагомий внесок у розвиток юридичної науки і освіти, сприяє формуванню високого рівня професіоналізму правоохоронців та юристів, забезпечує єдність правозастосовної практики й освітньо-наукової діяльності у закладі вищої освіти.

References

- Cherniavskiy, S. S., & Yusupov, V. V. (2017). Profesor M. V. Saltevskiy – vidomyi kryminalist i talanovytyi pedahoh (do 100-richchia vid dnia narodzhennia). *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, 4, 360–366 [in Ukrainian].
- Chornous, Yu. M. (2019). Rol osobystosti u rozvytku i stanovlenni kafedry kryminalistyky ta sudovoi medytsyny. *Aktualni pytannia kryminalistyky: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 20 hrud. 2019 r.)* / [redkol.: V. V. Cherniei, S. D. Husariev, S. S. Cherniavskiy ta in.]. Kyiv: Natsionalna akad. vnutr. sprav. S. 248–252 [in Ukrainian].
- Etapy rozvytku Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav.* (2016). Uzato z <https://www.naiiu.kiev.ua/pro-akademyu/istoriya/etapi-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav.html> [in Ukrainian].
- History of the National Academy of Internal Affairs.* (2021). Retrieved from <https://www.naiiu.kiev.ua/en/about-the-academy/istoriya-en/>.
- Ishchenko, A. V., Karpov, N. S., & Kondratiev, Ya. Yu. (2002). *Naukove zabezpechennia protydii zlochynnosti: posibnyk*. Kyiv: Natsionalna akad. vnutr. sprav Ukrainy. 224 s. [in Ukrainian].
- Ishchenko, D. A. (2013). Formuvannia naukovykh shkil u kryminalistytsi. *Pravo i suspilstvo*, 3, 145–151 [in Ukrainian].
- Istorychna dovidka kafedry kryminalistyky ta sudovoi medytsyny Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav.* (2021). Uzato z <https://www.naiiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-kryminalistyky-ta-sudovoyi-medicini/zagalni-vidomosti/istorichna-dovidka.html> [in Ukrainian].
- Kliuiev, O. M. (2017). Do 100-richchia vydatnoho vchenoho-kryminalista Mykhaila Vasylovycha Saltevskeho. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky* [To 100 anniversary of outstanding scientist-criminalist Mikhail Vasilyevich Saltevskiy. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*], 17, 420–426 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2017.53>.
- Shevchuk, V. M. (2017). Vplyv naukovykh idei profesora M. V. Saltevskeho na rozvytok suchasnoi kryminalistyky ta sudovoi ekspertyzy. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky* [Influence of scientific ideas of professor M. V. Saltevskiy on development of modern criminalistics and forensic examination. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*], 17, 426–438 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2017.54>.
- Yusupov, V. V., & Antoshchuk, A. O. (2019). Kryminalistychna naukova shkola profesora A. V. Ishchenka. *Kryminalistychnyi visnyk*, 1 (31), 96–104 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2019-31-1-96>.

Список використаних джерел

- Чернявський, С. С., & Юсупов, В. В. (2017). Професор М. В. Салтевський – відомий криміналіст і талановитий педагог (до 100-річчя від дня народження). *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 4, 360–366.
- Чорноус, Ю. М. (2019). Роль особистості у розвитку і становленні кафедри криміналістики та судової медицини. *Актуальні питання криміналістики: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 20 груд. 2019 р.)* / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ: Національна acad. внутр. справ. С. 248–252.
- Етапи розвитку Національної академії внутрішніх справ.* (2016). Узато з <https://www.naiiu.kiev.ua/pro-akademyu/istoriya/etapi-rozvitku-nacionalnoyi-akademiyi-vnutrishnih-sprav.html>.
- History of the National Academy of Internal Affairs.* (2021). Retrieved from <https://www.naiiu.kiev.ua/en/about-the-academy/istoriya-en/>.
- Ищенко, А. В., Карпов, Н. С., & Кондратьев, Я. Ю. (2002). *Наукове забезпечення протидії злочинності: посібник*. Київ: Національна acad. внутр. справ України. 224 с.
- Ищенко, Д. А. (2013). Формування наукових шкіл у криміналістиці. *Право і суспільство*, 3, 145–151.
- Історична довідка кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ.* (2021). Узато з <https://www.naiiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-kryminalistyky-ta-sudovoyi-medicini/zagalni-vidomosti/istorichna-dovidka.html>.
- Клюев, О. М. (2017). До 100-річчя видатного вченого-криміналіста Михайла Васильовича Салтевського. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* [To 100 anniversary of outstanding scientist-criminalist Mikhail Vasilyevich Saltevskiy. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*], 17, 420–426. DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2017.53>.
- Шевчук, В. М. (2017). Вплив наукових ідей професора М. В. Салтевського на розвиток сучасної криміналістики та судової експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики* [Influence of scientific ideas of professor M. V. Saltevskiy on development of modern criminalistics and forensic examination. *Theory and Practice of*

Forensic Science and Criminalistics], 17, 426–438.

DOI: <https://doi.org/10.32353/khrife.2017.54>.

Юсупов, В. В., & Антощук, А. О. (2019). Криміналістична наукова школа професора А. В. Іщенка. *Криміналістичний вісник*, 1 (31), 96–104.

DOI: <https://doi.org/10.37025/1992-4437/2019-31-1-96>.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2021

S. Cherniavskiy, DSc (Law), Professor,

Vice-Rector,

National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2711-3828>

0677443745s@gmail.com

V. Yusupov, DSc (Law), Senior Researcher,

Leading Researcher of the Research Laboratory

on the Problems of Forensic Support and Forensic Expertise,

National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5216-4144>

yusupov1vv@gmail.com

DEVELOPMENT OF FORENSIC SCIENTIFIC SCHOOLS OF THE NATIONAL ACADEMY OF INTERNAL AFFAIRS

The purpose of the article is to cover the process of formation and development of forensic scientific schools of the National Academy of Internal Affairs. *Methodology*. Historical, historiographical, terminological, system-structural, formal-logical, comparative-legal and statistical methods were used during the elaboration of the material of the article. *Scientific novelty*. It is substantiated that the center of development of criminological scientific schools in the National Academy of Internal Affairs is the Department of Criminology. The main directions of research of forensic scientific schools of the National Academy of Internal Affairs are systematized and covered. It is proved that forensic schools of the National Academy of Internal Affairs are developing on the basis of two scientific vectors – innovative research of non-traditional traces of crime (school of Professor M. V. Saltevskyi) and improvement of investigative activities and methods of criminal investigation based on studying tactics of criminals, modern science and technique (school of professor V. P. Bakhin). The scientific connections of the forensic schools of the National Academy of Internal Affairs with other forensic schools and centers of research institutions, higher education institutions, law enforcement agencies are attested. *Conclusions*. The role of heads of departments and leading professors of the National Academy of Internal Affairs in the establishment of forensic scientific schools is highlighted. The main directions of research of forensic scientific schools of the National Academy of Internal Affairs are outlined. It is stated as a result of generalization of forensic scientific schools of the academy and disclosure of its importance in the development of jurisprudence and education in Ukraine that the forensic scientific center of the National Academy of Internal Affairs makes a significant contribution to the development of legal science and education, unity of law enforcement practice and educational and scientific activity in a higher education institution.

Keywords: scientific school; forensic science school; Department of Criminology; National Academy of Internal Affairs; criminalistics; forensic examination.

С. С. Чернявский, доктор юридических наук, профессор,
проректор,

Национальная академия внутренних дел, г. Киев

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2711-3828>

0677443745s@gmail.com

В. В. Юсупов, доктор юридических наук, старший научный сотрудник,
ведущий научный сотрудник научно-исследовательской лаборатории

по проблемам криминалистического обеспечения и судебной экспертологии,

Национальная академия внутренних дел, г. Киев

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5216-4144>

yusupov1vv@gmail.com

РАЗВИТИЕ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИХ НАУЧНЫХ ШКОЛ НАЦИОНАЛЬНОЙ АКАДЕМИИ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Цель статьи заключается в освещении процесса формирования и развития криминалистических научных школ Национальной академии внутренних дел. **Методология.** Во время обработки материала статьи применялись исторический, историографический, терминологический, системно-структурный, формально-логический, сравнительно-правовой и статистический методы. **Научная новизна.** Обосновано, что центром развития криминалистических научных школ в Национальной академии внутренних дел является кафедра криминалистики. Систематизированы и освещены основные направления исследований криминалистических научных школ Национальной академии внутренних дел. Доказано, что криминалистические школы Национальной академии внутренних дел развиваются в контексте двух научных векторов – инновационные исследования нетрадиционных следов преступления (школа профессора М. В. Салтевского) и усовершенствование следственной деятельности и методик расследования уголовных преступлений на основе изучения тактики преступников, современных достижений науки и техники (школа профессора В. П. Бахина). Показаны научные связи криминалистических школ Национальной академии внутренних дел с другими криминалистическими школами и центрами научно-исследовательских учреждений, высших учебных заведений, правоохранительных органов. **Выводы.** Исследована роль руководителей кафедр и ведущих профессоров Национальной академии внутренних дел в создании криминалистических научных школ. Определены основные направления исследований криминалистических научных школ Национальной академии внутренних дел. Констатировано в результате обобщения наработок криминалистических научных школ академии и раскрытия их значения в развитии юридической науки и образования в Украине, что криминалистический научный центр Национальной академии внутренних дел вносит весомый вклад в развитие юридической науки и образования, способствует формированию высокого уровня профессионализма правоохранителей и юристов, обеспечивает единство правоприменительной практики и образовательно-научной деятельности в заведениях высшего образования.

Ключевые слова: научная школа; криминалистическая научная школа; кафедра криминалистики; Национальная академия внутренних дел; криминалистика; судебная экспертиза.